

Johann Gottlieb Möller   Hartmann Hermann Müller

**Jesu Gratia Moderante, & Amplissima Facultate Philosophica benevole
Annunte, Observationum Miscellaneorum Decadem, Ipsos inter solennes
Nundinarum strepitus, in Illustri, quod Rostochii est, Divinae Humanaeque
Scientiae Emporio, ad d. XIV. Iunii A. M DC XCIII. Omnibus, qui cum Humanitate &
Doctrina aliquod habent commercium, Proponent, & ... Benevole censendam
offerent M. Joh. Gottlieb Möllerus, Gedanensis & Hartmannus Hermannus
Müllerus, Grabov. Mecklenburgicus**

Rostochi[i]: Richelius, 1693

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn732457718>

Druck   Freier Zugang

76
24.

JESU GRATIA MODERANTE,
&
Amplissima Facultate Philosophicâ
benevole Annuente,
OBSERVATIO-
NUM MISCELLANEA-
RUM DECADEM,

Ipsos inter solennes Nundinarum strepitus,
in Illustri, quod ROSTOCHII est,
Divinæ Humanæquæ Scientiæ EMPORIO,
ad. d. XIV. Junii A. M DC XCIII.

Omnibus, qui cum Humanitate & Doctrinâ
aliquod habent COMMERCIIUM,
PROPONENT,
& æquis rerum æstimatoribus,
qua par est observantiâ,
*Benevole censendam
offerent*

M. JOH. Bottlieb MÖLLERUS,
Gedanensis
&

HARTMANNUS HERMANNUS MÜLLERUS,
Grabov. Mecklenburgicus.

ROSTOCHI,
Typis JACOBI RICHELII, Ampliff. Senat. Typogr.

SUMME. VENERABILIS.
IN. ILLUSTR. ROSTOCHIENS. UNIVERSITATE.
FACULTATIS. THEOLOGICÆ.

DECANO.
MAXIME. SPECTABILI.
SENIORI.

Item.

DUDUM. DE. ECCLESIA. J. C. PRÆCLARISSIME. MERITO.
atqve. adeo.

INCLUTI. ORDINIS.
MEMBRIS. SPLENDIDISSIMIS.
VIRIS.

SUMME. REVERENDIS. MAGNIFICIS.
EXCELLENTISSIMIS. AMPLISSIMIS.
DOCTORIBUS. &. PROFESSORIBUS. THEOLOGIS.
PER. UNIVERSUM. ORBEM. ERUDITUM. CELEBRATISSIMIS.
SECVLI. NOSTRI.
IN. TRADENDO. FIDELITER. FIDEI. ORTHODOXÆ. SYSTEMATE.
DAMASCENIS.
IN. DEFENDENDA. FORTITER. ADVERSUS. TOT. HOSTES. VERITATE.
ATHANASIIS.
IN. ERUENDO. FELICITER. SCRIPTURÆ. S. SENSU. HIERONYMIS.
IN. DECIDENDIS. SOLIDE. DUBIIS. CASIBUS. BASILIIS.
IN. AUREO. ELOQVENTIÆ. S. FLUMINE. CHRYSOSTOMIS.
IN. PROFUNDA. SACRÆ. ANTIQVITATIS. COGNITIONE. ELISEIIS.
DOMINIS. SUIIS. PATRONIS. & MÆCENATIBUS.
OPTIMIS. MAXIMIS.
PRÆCEPTORIBUS. ET. IN. CHRISTO. PATRIBUS.

FILIALI. PIETATE. ET. OBSERVANTIA. SUSPICIENDIS. DEVENERANDIS.
qualemcunqve. hanc. Observationum. Miscellanearum. decadem.
in. aliquale. animi.

OB. MISCELLANEA. MAGNI. FAVORIS. DOCUMENTA.
obstrictissimi. Symbolum.

sum. ardentissimo. omnigenæ. in. DOMINO. Prosperitatis.

ET. PERENNANTIS. IN. SC. BENEVOLENTIÆ. VOTO.

Qva. par. est. animi. observantia. consecrat.

INCLUTORUM. NOMINUM.

Cultor. devotissimus.

JOH. Gottlieb. MÖLLERUS.

PROOEMIUM!

E Leganter non minùs, quàm verè, Gregorius, à Nazianzo, Cappadociæ oppidulo, forsan quia Arianzi, in prædio Paterno, propè Nazianzum, natus erat, & ad sublevandam Patris, Episcopi Nazianzenæ urbis, in Senectute infirmitatem, curam Ecclesiæ illius suscepit, eâ tamen lege, ut Patre Vitâ functo ad retinenda diutiùs gubernacula non cogeretur, (unde Hieronymum de script. Eccl. C. 117. & qui cum eo Episcopum Nazianzenum faciunt Gregorium hunc, ex ipsa ejus epist. 42. & Orat. 8. refutat CL. Cave Script. Eccl. Hist. Literar. p. 139.) *Nazianzenus* dictus, omnem hominum vitam mercatum pronunciavit repræsentare, in quo cuilibet adhuc eas sibi comparare merces concessum sit, quæ vivere ipsum etiam post hanc vitam faciant; finitis siquidem vitæ hujus nundinis nec mercari amplius datum sit; ipsa Præfatus audiamus verba p. 156. ed. Morelli, in Latinum sic translata:

Nundinas puta esse hanc vitam,

Si negotiaveris, lucrum: permutatio enim est

Parvorum cum magnis, & cum caducis æternorum:

Si verò prætereant illa, aliud tempus non habes.

Nec à veritate alienum quid dixerunt, qui vitam imprimis hominis literati nundinis compararunt. Merces, quæ proponuntur, artes sunt liberales; quotquot celebrantur per orbem Musarum domicilia, tot prostant emporia, quotquot vivunt Doctores, tot vigent venditores, quotquot confluent discendi gratia, tot adsunt emptores; unde Atheniense quondam Gymnasium, mercatum, mercatorem Cratippum, merces artes honestas vocavit Cicero Officiorum L. III. Emitur hic discendo, venditur docendo. Quisquis *Patrem familiæ agere hic vult vendacem, emax ut sit necesse est*, etsi contra Oeconomicam Catonis Regulam: Utenim docendo vendere possit, discendo primùm emere debet, & quò majorem sibi in tempore comparabit thesaurum, eo uberiori fœnore suo eum tempore communicare aliis poterit, ad exemplum laudati jam Gregorii, qui, quomodo spretis reliquis omnibus literariæ solùm mercaturæ se dedit, exposuit ipse, Invect. I. in Julianum de se scribens: *Cetera quidem omnia cupientibus reliquis, opes, generis nobilitatem, gloriam, potentiam, ceteraq; quæ terrena hujus jactationis sunt, & vana somniq; similis oblectationis: at literarum studium solum, elegantiorēque Doctrinam amplector, atquē utinam mihi, amicūq; meis politioris literaturæ robur adsit, quod primū post id quod principem locum tenes amplexus sum, atquē jam amplexor, hoc est post divinā & spes ab oculorum sensibus remotas, conf. ipsius, quā Basilio M. tam intimæ admissionis amico, ut bina corpora, dicente ipso Nazianzeno, una ligaret anima, parentavit, Orationem, & delineatum ibi studiorum apud Athenienses curriculum, quod decurrit uterq; cœu*

Impiger extremos curris Mercator ad Indos

Per mare pauperiem fugiens per saxa per ignes.

Unde &, quæ tanto undiq; studio conquisiverant, merces miscellaneas, in commune populi DEI commodum vendere feliciter ambo potuerunt, cum in Columina Ecclesiæ & Lumina tandem evaderent tam illustria, ut Basilii Magni, Gregorius Theologi

ornaretur ab omnibus elogio, qui id obtinuerit, (verba sunt Ruffini Prolegom: in Libb. Gregorii à se versos,) apud Dominum & Ecclesias DEI meriti, ut quicumque ausus fuerit Doctrina ejus in aliquo refragari, ex hoc ipso, quia ipse sit magis hæreticus, arguatur. Sed quorsum hæc! Revocat illa in memoriam præsens nundinarum festivitas, seu viva mercaturæ literariæ, quæ in Amplissimo hoc Divina humanaque Scientia Emporio, (sic enim Academiam Scaliger quondam fertur salutasse) exercetur, imago. Ipsi, qui confluunt in præsentiarum, mercatores, merces suas miscellaneas venum exponentes, ad proponendam iis, qui cum Musis, cum humanitate & doctrinâ habent aliquod commercium, (ut Lib. V. Tuscul. Quæst. loquitur Cicero,) qualemcumque hanc observationum miscellanearum decadem excitârunt animum, qui tamen non vult docendô vendere, (metiri enim se suô modulô ac pede studet) sed discendô emere, i. e. ab æquis rerum æstimatoribus, quorum doctrinam & humanitatem, quâ par est, veneratur observantiâ, informationem petere, quam ut obtineret eô uberiolem, ne prolixior unius tractatio tematis, aliquod crearet tædium, methodo aliquantô liberiori variarum sarraginem materiarum congescit, ut, si non res, rei minimum variatio delectaret; quod ipsum si cognoverit, adspirante supremi Numinis gratiâ, alias quoque subungere decades, ut campus informationi pateat eô latior, non intermitteret; In quibustamen conatibus, Augustini (si magnis parva licet subungere) imitandam sibi proposuit modestiam, quâ de loquuntur illa L. I. de Trinit. Non pigebit me, sicubi hæsito, quærere, sicubi erro, discere, proinde quisquis hæc legit, ubi pariter certum est, pergat mecum, ubi pariter hæsitat, quærat mecum, ubi errorem suum cognescit, redeat ad me, ubi meum, revocet me.

CONSPECTUS.

I. Tertullianus pronuntians Philosophos Patriarchas esse hæreticorum, Patronum se potius Philosophiæ, quam hostem exhibuit.

II. Orthodoxi, quo sensu hodiè denominari se patiantur à Lutherano Lutherani, jam olim, qui Lutherani erant ante Lutherum, Chrysostomus in Specie, docuerunt.

III. Historia Ecclesiastica Centuriatorû Magdeburgensium, prouti à M. Lud. Lucio fideliter recensita prodiit, non pro Bibliothecâ Theologica Lutherana, (qualis est illa, quæ per Oporinum publicata) sed pro Promptuario errorum Calvinianorum haberi debet.

IV. Bellarminus dum Centuriatores Magdeburgicos dicit esse ridiculos, ipse est ridiculus.

V. Baronius scriptor Annalium, mala fidei postulat à fidei domesticis.

VI. Et si per Indices Librorum prohib.

& Expurg. Pontificii aditum veritati prohibeant & præcludant, necessariamque errorum expurgationem impediunt apud plurimos, quosdam tamen ex coetu suo ad prohibendum falsitati aditum, & instituentam sollicitam errorum expurgationem papalium, vel per ipsos hos indices infœci impellunt.

VII. Per indices Libb. Prohib. & Expurg. ipsi Pontifices R. dogma de infallibilitate Papæ inter prohibita & expurganda retulerunt.

VIII. Prohibitorii Pontificiorum indices prohibentur ab ipsis Pontificiis.

IX. Ipsos, quos edunt Pontificii, Librorum Prohib. & Expurg. indices accuratâ in multis prohibitionibus & expurgatione indigere, si pro prohibitoriis & expurgatoriis haberi debeant, optimè ex ipsis indicibus probari potest.

X. Veritas & in hoste Veritatis laudanda.

I. Ter-

I. Tertullianus, pronuncians PHILOSOPHOS PATRIARCHAS ESSE HÆRETICORUM, Patronum potius se Philosophiæ, quàm hostem exhibuit.

Quando Tertullianus L. *de Animâ* c. 3. n. 1. p. 238. ed. Paris. Ludiv. de la Cerda *Philosophos* appellat *Patriarchas hæreticorum*, plurimorū in se odia provocavit, sic, ut pro suō etiam Philosophiæ hoste, vel ob ipsum hoc assertum habitus ab iisdem fuerit. Sufficiat eō nomine ex multis unum adduxisse, Johannem Filesacum, Theologum Pariensem, qvi *Selectorum* L. I. C. 19. probaturus prioribus Ecclesia seculis Philosophiam malè audivisse apud Christianos, inter alia provocat ad adducta Patris antiquissimi verba. Ceterū, si accuratius rem paulò consideremus, tantū videbimus abesse, ut hōc suō pronunciatō Tertullianus studia, quæ ad ductum luminis naturæ sobriè instituuntur, Philosophica, rejecerit, ut potius horrendos, qvi perversorum vitio hominum turpiter ea sædaverant, abusus, infelicesq; abusuū fructus indicandō, debitæ suæ rectitudini feliciter eadem restituere allaboraverit. Scilicet Tertullianū ipsum, uti multiplici fuisse imbutū eruditione novimus, sic, ut non malè de eō Vincentius Lirinensis *Commonit.* C. 24. p. 345. *quid hōc Virò doctius, quid in divinis atq; humanis rebus exercitatus, nempe omnem Philosophiam & cunctas Philosophorum sectas, auctores assertoresq; sectarum, omnesq; eorum disciplinas, omnem historiarum ac studiorum varietatem mirā quādam mentis capacitate complexus est*; ita nec hostem fuisse studiorum, ad instructum luminis naturæ debita ratione conformatorum, abundè discimus quando in L. *de idololatriâ* hanc sibi formantem

objectionem cum responsione conjunctam audimus: *Scimus dici posse, si docere literas DEI servis non licet, etiam nec discere licebit. Et quomodo quis institueretur ad prudentiam interim humanam, vel ad quemcunque sensum vel actum, cum instrumentum sit ad omnem vitam literatura? Quomodo repudiamus secularia studia, sine quibus divina esse non possunt. Videamus igitur necessitatem literariae eruditionis, respiciamus eam ex parte admitti non posse, ex parte vitari.* Quando interim idem, qui & ipse philosophicis imbutus erat studiis, & iisdem alios quoque imbui vult, Philosophos Patriarchas haeticorum appellat, respicit unice ad homines Paganos, qui naturali non bene usi lumine ingentem absurdissimarum, de Deo imprimis rebusque divinis compilarant farraginem opinionum, iisdemque excœcatas hominum mentes sic occupaverant, ut, quamvis Christianismo nomen darent, non tamen erroneas, quas ex impuris paganismi lacunis hauserant, doctrinas abjicerent, sed normæ potiùs locò haberent, ad quam vel ipse Christianismus conformari posset ac deberet; quâ ratione non poterant non novæ in Ecclesiâ Christi disseminari hæreses, quarum patres quasi existerent, qui perverfas à perverfis suis Doctoribus acceptas opiniones invehere in Christianismum conabantur; ipsi verò quasi Patriarcha, qui primi lumine naturæ abusi, absurdos sibi rerum conceptus finxerant, aliisque inculcaverant. Audiamus Tertullianum eundem, eleganter semet de prescriptionibus adversus hæreticos sic explicantem: *Ea est materia sapientie secularis, temeraria interpret divina naturæ & dispositionis. Ipse denique hæreses à philosophiâ subornantur. Indè aones & forma, nescio quæ, & trinitas hominis apud Valentinum; Platonius fuerat. Indè Marcionis Deus melior de tranquillitate, à Stoicis venerat; & uti anima interire dicatur,*

ab

ab Epicureis observatur. Et ut carnis restitutio negetur, de unâ omnium Philosophorum scholâ sumitur. Et ubi materia cum Deo æquatur, Zenonis disciplina est; & ubi aliquid de igneo Deo allegatur, Heraclitus intervenit. Eadem materia apud hæreticos & Philosophos volutantur, iidem retractatus applicantur. Quid quod ipse, quem vindicamus, eruditissimi Patris locus, de sana Ejus mente testetur haud obscure, si integer exhibeatur, habet autem se ita: At utinam nullas hæreses oportuisset exsistere --- Nihil omninò cum Philosophis super anima quoque experiremur, patriarchis (ut ita dixerim) hæreticorum. Proinde enim & anima ratio propter philosophatas doctrinas hominum miscens aquas vino; alii immortalem negant animam, alii plusquam immortalem affirmant, alii de substantia, alii de forma, alii de unaquaque dispositione disceptant, hi statum Ejus aliunde deducunt, hi exitum aliorum abducunt, prout aut Platonis honor, aut Zenonis vigor, aut Aristoteles tenor, aut Epicuri stupor aut Heracliti maror, aut Empedoclis furor persvaserunt. Ad quæ clarius illustranda facient quoque illa Lipsii Philosoph. Stoic. l. I. Diff. III. scribentis: Scias primis illis Ecclesia temporibus fuisse, qui Christum ore assumerent, & Platonem animo non exuerent? Qui miscerent etiam dogmata, & sacra illa profanis pravâ subtilitate temperarent. Inde errorum rivi & hæreses, & jure merito Patres in hos tales incurrant. Ipsum alias Tertullianum prudenter didicisse in paganorum etiam Philosophorum placitis, bona, quæ cum lumine naturæ concordabant, à malis, quæ à regulâ illâ deviabant, discernere, patet vel ex adducto hoc de animâ, L. ubi, antequàm Philosophos hæreticorum nomet patriarchas, planè, inquit, non negabimus, aliquandò Philosophos juxta nostros sensisse, testimonium est veritatis, etiam eventus ipsius, nonnunquam & in procellâ confusis vestigiis cæli & freti aliquis portus offenditur prosperò errore, nonnunquam & in tenebris

tenebris aditus quidam Exitus deprehenduntur cæcâ felicitate, sed Naturâ plerâq; suggeruntur quasi de publicò sensu, quò animam Deus dotare dignatus est. Hunc nata Philosophia ad gloriam propria artis inflavit præ studio (non mirum, si studita dixerim) eloqvii quidvis struere atq; destruere eruditi, magisq; dicendò persuadentis, quàm docendò &c. Sed fusiùs hâc de re D.V. alibi. Patere interim vel ex paucis his arbitramur, Tertullianum, dum monstrosas opiniones, quas pagani introduxerant Philosophi, quasque in Ecclesiam invexerant perversis horum imbuti principiis hæretici, ipso mali fonte ostenso, detegit, atq; ab iis Philosophiam purgat, ut nitori suo pristino restituatur, Patronum potiùs Studiorum ad luminis naturæ ductum conformatorum, quàm hostem agere, perinde ac optime de metallis mereri dicuntur hi, qui à scoriis illa purgant. Conferatur, si placet B. Parens, Pastor, dum viveret, ad Ædem D. Jobannis apud Dantiscanos, M. Salomon Möllerus, in Diff. de Philosophia Theologia Ancillante, in ipsâ hac quondam Academia Eruditorum censuris subjecta, circa finem, ubi quomodo aliorum etiam, quæ primo videntur intuitu duriora, Patrum de Philosophia dicta, commode explicari possint, docuit.

II. Orthodoxi, quo sensu hodie denominari se patiantur à LUTHERO LUTHERANI, jam olim, qui Lutherani erant ante Lutherum, Chrysostomus in specie, docuerunt.

Q Vando hodiè orthodoxi à *Luthero Lutheranos* denominari se, discretionis gratiâ patiuntur, nomen tamen hoc neutiqvam Magisteriale, seu Doctrinæ

næ qvale est id, qvando à *Christo* dici volunt *Christiani*; sed ministeriale tantum, seu Confessionis & differentia esse concedunt, indicaturi scilicet confessores sese esse antiqva veritatis Evangelicæ, auspice DEO per ministerium D. Lutheri è tenebris Papalium, noviter in Ecclesiam introductorum errorum, spississimis, in lucem pristinam vocatæ; perinde ac invictos Catholicæ in Ecclesiâ antiqvâ confessores fidei ab Arianis *Athanasianos, vel Ambrosianos, vel Johannitas* salutari se permisisse norunt (v. Cave. Hist. Lit. p. 101. 149. 176.) qvòd Athanasius, Ambrosius & Johannes, ab aureò eloquentiæ flumine dictus Chrysostomus, (qvos omnes cum suis in veritate Parastatis ob consensum cum doctrina Lutherana, *Lutheranos ante Lutherum* meritò vocare licet) antiqvam contra periculosas hæreticorum novitates veritatem masculè præ ceteris sic defenderent, ut *vita ipsorum morumq; ratio Episcopatus norma esset, dogmata eorum pro fidei orthodoxæ lege haberentur*, uti de Athanasio loquitur Sozomenus. Qvòd si verò ex nomine ministeriali magisteriale fabricare velint hodierni, qvòcunq; demû veniant nomine veritatis impugnatores, existimantes, qvòd ipsa, qvæ sic appellatur, religio Lutherana, vel ex eorum, qvi Lutheranorum denominationem non respuunt, iudicio, statuatur cum Luthero primum nata, inqve ejus unicè auctoritatem resolvatur, protestantur cum ipso suo Luthero (vide Lutherû hoc sensu Lutheranorum à se denominationem improbantem T. II. J. G. f. 69. b. 92. a. 98. a. & T. III. J. G. f. 105. a.) contra iniquam vocis interpretationem Protestantes, nec aliud causæ suæ qværent præsidium, qvàm qvòd laudatus suppeditat Chrysostomus, dum & antiqvos fidei catholicæ Confessores, & hodiernos antiqvæ fidei Professores, i. e. Lutheranos qvoad doctrinæ orthodoxiam omnes Homil. 33. in Acta contra omnia malevolorum scommata

ta sic defendit: Illi (hæretici) habent quosdam à quibus appellan-
 tantur, prout enim *hæresiarcha* nomen, ita & *secta* vocatur. No-
 bis autem nullus vir nomen dedit, sed fides ipsa--- Numquid scin-
 dimur ab Ecclesiâ? Num *hæresiarchas* habemus? Num ab ho-
 minibus cognomen habemus, videlicet ceu ab Auctoribus nova
 doctrina? Numquid nobis Dux quidam est, sicut illi *Marcion*,
Et illi Manicheus, huic *Arius*, alteri verò alius *hæreseos Dux*?
 Quod si verò & nos agnominatorem cujusdam sortimur, nem-
 pe si fortè *Atbanasiani* & *Ambrosiani* dicimur, non ut ab hæ-
 resum Principibus, sed ut ab illis, qui præsumt nobis, & guber-
 nant Ecclesiam, nuncupamur. Alioqui non habemus Docto-
 res super terram, absit, unum habentes & solum, qui est in cælo.
 Quo sensu Lutherum Lutheranorum à se denominationem
 non rejecisse sed potius defendisse, patet ex T. II. J. G. f.
 104. a. b. & T. VI. J. G. f. 315. b. 316. a. 327 b. ubi expresse uti-
 tur phrasibus: *Wir Lutherischen / die Lutherischen* &c.

III. *Historia Ecclesiastica Centuriatorum*
Magdeburgensium, prouti à M. Lud.
 LUCIO FIDELITER RECENSITA prodiit, nō
 pro Bibliotheca Theologica Luthera-
 na, (qualis est illa, quæ per OPORINUM
 PUBLICATA) sed pro Promptuario Erro-
 rum Calvinianorum haberi debet.

Illa totius Christianæ antiquitatis bibliotheca; (quo titulo
 commendatur à celeberrimo Spanhemio introduct. in
 H. E. N. T. p. 116.) Ecclesiastica scilicet *Historia per ali-*
quot studiosos & pios Viros in urbe Magdeburgicâ congesta,
quemadmodum, prout edita est Basileæ per Johann. Opori-
num, ob digressiones Theologicas, pro eâ quidem temporis
 ratione

ratione accuratè satis adornatas, omnis etiam scientiæ Theologicæ purioris bibliotheca salutari haud immeritò potest; sic, prout denuò per M. Ludovicum Lucium Basileensis Academiæ Professore[m] fideliter recensita Basileæ 1624. prodiiit, malâ adeò fide publicata est, ut non pro orthodoxæ veritatis promptuario, sed heterodoxiæ Calvinianæ bibliotheca sat instructa possit haberi. Non dicemus de perversione tituli, dedicationum, præfationum, & ipsius historiæ; sed corruptæ solùm orthodoxiæ specimina quædam, eaque ex primâ Centuria deprompta historicè recensebimus. Quando Centur. I. lib. I. Cap. IV. Col. 120. genuina editio tradit hæc: *Excusi fidem semel conceptam, & amitti rursus posse ex multis exemplis & dictis Christi planum est, eandemquè thesin plurimis & dictis & exemplis N. T. probat, tota hæc tractatio à Lucio l. c. col. 92. omittitur.* Quando Oporinus loc. cit. col. 162. exhibet sequentia, ubi agitur de Cœnâ Domini: *Copulantur igitur panis & corpus Christi, deinde vinum & sanguis Christi: ac ita sanciantur, quòd perpetuò, quamdiu scilicet hæc actio durabit in Ecclesiâ, ista memoria debeant esse nota, nec ab ullâ creaturâ variari. Utitur quoquè rotundis & simplicibus verbis Christus. Non dicit: Edite panem, significantem meum corpus: sed, edite hoc est corpus meum, item: Bibite, hic est sanguis meus, non dicit: Vinum est typus seu significatio mei sanguinis, aut Symbolum, quòd meus sanguis alibi existens tantum suâ dignitate, potentiâ & efficaciam vobis adsit. Lucius sic ea pervertit col. 123. Copulantur igitur hic SACRAMENTALITER panis & corpus Christi; deinde vinum & sanguis Christi; & ita sanciantur, quòd perpetuò, quamdiu scilicet hæc actio in Ecclesia durabit, ISTÆ MATERIAE DEBEANT ESSE NOTÆ, nec ab ullâ Creaturâ variari; reliqua penitus sunt omissa. Quando apud Oporinum col. 162. reperiuntur illa: *Sumtionis ratio est ore vesci pane & cor-**

pore Christi, sicut expressa & clara verba Christi docent: item ore bibere vinum & sanguinem Christi, sicut verba ejus clarè testantur; hæc tantum habet Lucius col. 123: Sumtionis ratio est ore vesci pane, itemq; ore bibere vinum; sicut verba Christi clarè testantur. Cum Auctores genuini col. 164. in mysteriò Cœnæ profitentur, non esse dubium, quin ea, quæ locutus sit Christus, etiam fiant Spiritu, h. e., arcanò modo & rationi incomprehensibili, fingit Lucius col. 125. dixisse hos: Non esse dubium, quin ea, quæ locutus sit Christus, etiam fiant Spiritu, h. e., fide & efficaciâ Spiritus S. Ubi col. 164. inter Contraria Cœnæ recensent Centuriatores apud Oporinum Corpus & sanguinem Christi ex hac actione tollere, inq; alium locum collocare, quasi ibi tantum elementa adsint, significantia corpus & sanguinem absentem, solàq; virtute ibi presentem; Lucius inter Cœnæ contraria numerare ipsos ait col. 125: Corpus & Sanguinem Christi ex hac actione tollere; quasi tantum ibi elementa adsint, significantia corpus & sanguinem omnimodò absentem. Ubi in opere non corrupto per IV. columnas de C.

53-57. VI. Joh. instituitur disceptatio, penitus eas omittit Lucius col. 125. Cum col. 330. sensus literalis & proprius in verbis institutionis Cœnæ urgetur in edit, antiqvâ, recentior ea omnia præteriit. Ubi col. 330. & 331. duobus §. probatur: Judæ Cœnæ interfuisse; falsatum exemplar ne literam exhibet. Et, ut ex librò 2. Cent. I. unicum modò proferamus exemplum ex infinitis; quandò col. 356. primum exemplar habet hæc: Testantur gravissimi lapsus S. S., post baptismum adhuc in iis manere malum originis, proferens malos fructus. Nam Ananias & Sapphira post baptismum mentiuntur Spiritui S. posterior Editio sic ea immutat col. 274. Testantur etiam exempla; hypocritas & vera fide carentes baptismi fructum non percipere, nam Ananias & Sapphira &c. Reliqua brevitatibus causâ omittimus, reservantes ea peculiari differt. D.

V. in

V. in quâ omnimodam & Historicarum & dogmaticarum depravationum detectionem exhibebimus, si, quem dedimus prægustum, haud adeò fuisse ingratum cognoverimus.

IV. Bellarminus, dum Centuriatores Magdeburgicos dicit esse ridiculos, ipse est ridiculus.

Ridiculus omninò est Bellarminus, quando illa Centuriatorum Magdeb. Cent. 1. L. 2. C. 6. col. 497: *nec de nominum in Baptismò impositione mentionem fieri legas* (ætate Apostolicâ) *Nam Eunuchus tam post baptismum, quàm ante, Eunuchus appellatur* Aët. 8. Ec. sub censuram vocans, *ridiculus*, inquit, *sane fuit Illyricus, qui ex eò probat Apostolorum tempore non fuisse in usu hanc ceremoniam*, (nominis scilicet in baptismò impositionem) *quia Eunuchus Reginae Candacis* Aët. 8. *semper vocatur Eunuchus, tam ante baptismum, quàm post: quasi Eunuchus sit nomen proprium personæ, & non potius designet vitium corporis, quòd sane baptismò tolli non potest.* Flacium enim vocem Eunuchi pro nomine personæ propriò habuisse, ex adductis ejus verbis (quæ id solum volunt, inde, quod aulicus à Philippo baptizatus non speciali quodam nomine, sed iisdem planè, nec ullis aliis designetur in textu S. titulis post acceptum baptismum, quàm quibus describitur ante eundem, colligi posse, nominum in baptismò impositionem eò nondum in usu fuisse tempore.) majori vix probare poterit Cardinalis fundamentò, quàm quò probare poterimus nos, idem cum Illyrico hic ipsum sensisse Bellarminum, inde, quia L. III. de Cultu S. S. p. 1429 scripserit. *Eunuchus, Ethiops, ex longinquâ regione veniebat adorare in Jerusalem.* Quæ verò

Flacii, quô cum nominetenus disputare hic voluit Cardinalis, de voce hâc fuerit sententiâ, in *Clave scripturæ* P. I. col. 284 declarat, *Eunuchum*, inqviens aliquandò putant per catachresin significare potentem aulicum, etiam non exsectum-- Talis fortè fuit Candaces Regina Æthiopum Eunuchus *Act. c. VIII.* non igitur semper castratum, sed sæpe officium significat.

V. Baronius, Scriptor Annalium, malæ fidei postulatur à fidei domesticis.

Audiamus hanc in rem Antonium Godavium Episcopum Gallum in præf. Hist. Eccles. scribentem: *Accusatur ab ipsis orthodoxis Baronius, quòd scriptis utatur supposititiis tanquàm veris; quòd erret sæpius circa antiquitates Romanas & in Chronologicis, quòd confundat Epocham Dionysianam cum verò annò Nativit. Christi; quòd longius persæpè digrediatur, quòd in primis summorum Pontificum causas liberalius agat, eorum auctoritatem ultra debitos limites extendat, eam quibuscunq; documentis suffulciat, nullò discrimine controverforum à non controverfis, supremarum in terris potestatum depressâ nimis auctoritate.* Jacobus quoq; Peronius in posthumis sub voce Baronius: bonus, inquit, homo (sic de Cardinali Cardinalis loquitur) multis in locis historie sue deceptus fuit, magni in eâ parachronismi, in infinitis locis fallitur, minimè est exactus, adducente Ottiô Præf. Anti-Baronii. Quid? quod *Critica Historico-Chronologica in Annales Ecclesiasticos Baronii*, quam haud ita pridem orbi erudito exhibuit Antonius Pagi, illustrationem historie, (ut habent præfationis verba) rerum prætermissarum supplementum, & Chronologia emendationem ad detegendos nævos Baronianos nobis sistat; Quemadmodum ingenuè in dedicatione fatetur Auctor: jam dudum, inqviens, *Viris doctis animadversum-- Annales Ecclesiasticos à Baronio inclyrò eorundem*

rundem Parente, Herculeò labore elucubratos--- supplementò, illustratione ac emendatione variis in locis indigere. Specialia producere exempla errorum tam historicorum quàm dogmaticorum, quos ipsimet notarunt Pontificii, Valesius in specie & alii, chartæ vetat angustia. Fiet id forsan occasione alia D. V. Sufficiat nunc de gravi censurâ, quam Tom⁹ XI. Annalium, Regis Hispaniarum auctoritate passus est, quâ & à dignitate Papali, ad quam 37. votis jam erat electus, excluderetur Auctor, audire illa Gramondi Hist. Gall. L. I. p. m. 10. eòdem annò (1610.) prodit Cardinalis Baronii Annal. Tom. XI. in quò Hispania Regibus negat esse in Siciliam jura, quæ illa possident. Proscribitur edictò Regis Catholici Opus, ipseque Auctor non multò post factione Hispanâ excluditur à primâ sede, ad quam virtute & suffragiis vocabatur. Ipsum Philippi II. Regis Hispaniarum edictum Samuel Basnagius in Exercit. Historico-Criticis exhibet tale in dedicat: Ad nos perlatum est. C. Baronium olim S. R. E. Cardinalem--- longâ & prolixâ dissertatione verbis & rationibus nunquàm aqvis & modestis,--- aggressum non modò in suspensionem adducere, sed etiam falsos & injustos & violentos titulos & origines evincere, quarum ope decessores nostri Reges Sicilia simul cum dominio regales & prerogativas acquisiverint--- Itaque constituimus, nemini, cujuscunque sit dogmatis--- T. XI. cum dissertatione illâ adversus dictam Monarchiam exponere, habere, vendere, & in regnis nostris & editionibus emptitare liceat, multa primò delinquenti quingentorum aureorum irrogata. Nequè in verbis solum, sed factò etiam ipsò hunc se exseruisse rigorem, eventus docuit, dum scriptum hoc in Hispaniâ publicè carnicis manu exustum, & bibliopola Neapolitanus, venundans exemplaria, ad remos damnatus est, prouti ex Peronio probat Magnificus Summeque venerabilis D. D. Mayerus in Comment. de Elect. R. P. p. 122. Ob signabimus hæc memorabili

rabili judiciô F. Pauli Sarpîi Veneti, qvòd de Baroniô in epistolâ ad Js. Casaubonum qvondam tulit : (cujus MSC. in exqvifitissimâ servat bibliothecâ incomparabilis Theologus D. D. Kortholtus, qvi pro summo suo in tenuitatem nostram favore id qvondam communicavit) *Qvòd in Baronium scribere paras, gaudeo & pergere hortor, licet illum antagonistam dignum te non putem. Sape ipse mecum animò volutavi, qvid cause esset, cur in magnâ existimatione apud plerosq; sit absq; ullò suo merito, nè dicam absq; ullâ culpâ; cùm qvid in tam magnò opere laudandum foret, videre nequirem. Nulla pars est, quæ confutari non possit solò ad miniculò eorum, quæ ab eòdem proferuntur. Nullus est parvi vel magni nominis Historicus, quem non sape commendet, sapeius confutet. Mitto adulterina & detorta testimonia, prolixitatem maximè fastidiosam, & judicia perversa ac insulsa, quæ nemo in historiâ ferre potest. Pedagogiam in Lectores petulanter exercet, quos singulis passibus intempestivè sislere jubet. Divine providentiæ consilia in bonis distribuendis & malis instigendis ad solius Papatus rationes adstringit. Reliquum, video fortunam bonam illi favorem conciliasse, quæ adhuc illum sequetur, cum tu illius scripta impugnare instituis; nam magni Aeneæ dextra cadet. Cedet tamen in publicam utilitatem opus tuum procul dubio. Verùm qvòd illum fraudis & doli mali convincere paras, vereor, an probaturus sis iis, qvi morum hominis gnarifuerunt. Vellem potiùs levitatis & temeritatis accusares. Ego illum Romanovi, antequam honoribus manum daret, & prurigine scribendi tentaretur, cum solius animi tranquillitati & puritati conscientie daret operam. Nunquam hominem vidi simpliciore, quem univoco verbo tibi exprimam, nullas habebat opiniones proprias, sed eas è conversationibus sine delectu sumebat; quas tamen qvafi proprias & benè perfectas pertinaciter defendebat, donec alias jussus potius fuisset, quàm edoctus*

edoctus. Si multi prudentes & cordati fatali poculo ebibitò Spiritu vertiginis circumacti sunt, minimè mirum, si miser unicus purpureis laqueis commune malum effugere non potuit. A dolo malo affuisse crediderim, à levitate & temeritate minimè.

VI. Etsi per indices Librorum Prohibitorum & expurgandorum Pontificii aditū veritati prohibeant & præcludant, necessariamqvè errorum expurgationem impedian apud plurimos, quosdam tamen ex cœtu suo ad prohibendum falsitati aditum, & instituendam sollicitam errorum papalium expurgationem, vel per ipsos hos indices inscii impellunt.

Quamvis dubium nullum sit, quin in hunc usque diem plura longe veritatis testimonia in scriptis Pontificiorum exstitura essent, nisi *indices Librorum prohibitorum & expurgandorum* (qui exhibent Regulam, auctoritate Pontificis R. juxta decretum Concilii Tridentini Sess. XII. & XXV. à Congregatione Indicis, seu Viris ad id peculiariter destinatis confectam, omnibusque Pontificiis sub atrocis marum comminatione pœnarum præscriptam, secundum quam omnes cujuscunque ætatis, auctoris, vel thematis libri, Romanæ Curiae placitis contrarii, vel *prohibentur* penitus, vel *expurgantur*, i. e. vel adjectis notis infamantur, vel immutatione, subtractione, additione &c. corrumuntur, ad stabiliendos errores Papisticos &

C

& ap-

& opprimendam veritatem modis omnibus) omnem ferè tam agnoscendæ, quàm manifestandæ veritati præcluderent aditum, ut suo firmat exemplò M. A. de Dominis *profectionis consilium* exponens n. 3. Certum tamen est, multos prudentiorum vel ex rigorosissimò tali interdictò ad desperatam Papatus causam sub ipso Papatu agnoscendam, sicquè ad prohibendum impòsterum falsitati deprehensæ aditum, & instituendam omnimodam errorum expurgationem, per ipsos etiam prohibitorios & expurgatorios indices impelli, id quod suo laudatus antè Vir celeberrimus firmat exemplò l. c. num. 4. Fateor, inqviens, *igniculos me perpetuò interni Spiritus sensisse, quibus tamen resistebam, acquiescere verò planè nunquàm potui, neq; à vehementi suspitione penitùs me liberare, quam augebat tam exacta, tamquè rigorosa, & domestica, & Romana diligentia, qua cavèri oculatissimè perspiciebam, ne libri Romana doctrina contrarii à quòquam teneantur, vel perlegantur. Vulgo enim eos meritò prohiberi censebam: ne vulgares homines iudiciò & discretione destituti, falsitatis imbibendæ periculis exponantur: Quod verò Studiofis, & optimè erga catholicam fidem affectis, & sanà doctrinà pollentibus, penitùs auferrentur, suspitione rem non carere, ut ratio meritò dictas, semper sum arbitratus. Cùm præsertim, etiam post peracta plenè Theologica studia, post assumptos gradus in Theologìa, post promotionem etiam ad Episcopatus, copiam vobis talium librorum fieri, nullò modò Romana Curia patiatur. Crescebat suspicio, quod Magistri ipsi & Professores in tractandis publicè, sive voce sive scriptò, controversiis, omninò velint fidem sibi adhiberi. Adversariorum dicta & sententias illas esse, quas ipsi referunt: Auditoribus verò nullò patet, excommunicationis injectò terrore, ut legant ipsa adversariorum scripta, permittatur: in quibus abscondendis, suppressendis, perdendis, adeò laboratur, ut hoc ipsò latere aliquid in*
illis

illis liceat suspicari, cui confellendo doctrina nostra non sufficiat.

VII. Per Indices Librorum Prohibitorum & Expurgandorum ipsi Pontifices Romani dogma de Infallibilitate Papæ inter prohibita & expurganda retulerunt.

Illustri id probat specimine Petrus Svavis Polanus (s. Paulus Sarpus) L. VI. Hist. Conc. Trid. p. 428. dum *Erasmi Annotationes in N. T.* à Leone X. approbatas solenniter, à Paulo IV. autem damnatas fuisse his tradit verbis: *Clausulâ generali* (describit indicem à Paulo IV. editum) *vesantur libri omnes, qui non præsferunt nomen Auctoris ab anno M. D. XIX. scripti, quò nomine multi Auctores & libri damnantur, quos totis CCC. CC. & C. annis literati omnes in Ecclesiâ R. manibus versabant, Pontificibus R. consensu, nec contradicentibus, tanti temporis spatio. & Novitiis etiam damnati nonnulli in Italiâ ipsâ, imò Roma excusi, inquisitione approbante, imò per diploma suum Pontifice. Quo ex genere sunt Erasmi Annotationes in N. T. ab Leone X. posteaquàm eas evolvisset, approbata diplomate datò Romæ X. Septembris anno M. D. XLIX.*

VIII. Prohibitorii Pontificiorum Indices prohibentur ab ipsis Pontificiis.

Hoc ut probemus, non est, quod Autorem, Pontificiis exosum, Sarpium, proferamus in medium, præter elegantia multa, ad rejectionem stultæ prohibitionis facientia L. VI. p. 429. Hist. Conc. Trid. Romanæ mysteria Curiae sic revelantem & reprehendentem: illud super omnia notabile, quòd fidei ac religionis prætextu pari severitate interdiciuntur, damnanturque Auctores librorum,

quibus auctoritas Principum & Magistratus civilis contra illicitas Ecclesiasticorum usurpationes defenditur; aut potestas Conciliorum & Episcoporum Curiae Romanae iniustis occupationibus vindicatur; aut deniq; illorum hypocrisis & tyrannis, quibus furor religionis imponitur populo, aut vis affertur, liquidò deteguntur. In summâ, nunquam arcano tam præcellentî religio ad dementandos homines adhibita; sed provocamus potius alios inter ad Theophilum Raynaudum, qvî in erotematibus de malis ac bonis libris, deque justâ aut iniustâ eorundem confixione (qvò eqvidem scriptò de ratione censurarum nimium liberè locutus, se ipsum censori fecit Romæ, ut Galli loquuntur eruditi T. III. Ephem. VI. p. 71. ed. Lat. vid. indicem Alexandri VII. p. 126. b; licentiam tamen, posteaqvàm, qvæ censoribus displicuerant Romanis, expunxerat, idem publicandi accepit, & Lugduni qvoqvè anno 1653 edidit,) circa clausulam operis sub titulò: *Sicera mœrentibus & vinum iis, qui amarò sunt corde, sive Auctor, cujus liber confixus fuerit, quibus verbis vel vocibus hunc dolorem lenire possit, quando p. 324. docet: Unde captanda animi delinitio in indignâ libri confixione, sive inde prodierit, ubi nulla configendi potestas, sive inde, unde justa prodire poterat, & expectari debebat, plurima impeditat, qvæ indicum memoratorum auctoritatem extenuant, uti vel ex titulis, brevitatibus causa tantum memoratis, patet. Audiamus etiam Gallos eruditos Censorium illud decretum 84, qvò à congregatione indicis, de concordia Sacerdotii & Imperii, seu de libertate Ecclesie Gallicane liber, à Stephanò Balutiò impressus Parisiis annò 1663, perperam adscriptus Petro de Marca, ex cujus retractatis scriptis, aliorumq; erroris sententiis opera præfati Balutii editus est; & Johannis Launoi Parisiensis Theologi censura responsionis prohibentur, (vid. indicem Alexandri VII. p. 28 & 292) in ephemeridibus suis annò 1665. p. 12. ed. Lat. in Censuram vocantes h. m. Cum Romana Curia suas semper visitationes exerceat, non ad eò necessarium erit de censuris ejus anxie esse sollicitum, id quod causa etiam est, cur decretum hoc impedire nequeat, quominus in magnò semper, ut antea, pretiò habeatur de libertate Ecclesie Gallicane à B. de Marca editus liber --- Pari modò non minoris erit propterea sinceritas Balutii, licet in illò decretò falsò afficti libri nomine de Marca accusetur. Apparet enim, congregationem hoc remedio eam solùm ob causam esse usam, quod non fuit ausa directè aggredi memoriam magni illius Archi-Episcopi, persuadens sibi facilius esse infamare ejus librum substitutò in ipsius locum aliò minus in Ecclesiâ dignitate conspicuò. Nequè propter eandem rationem censura*

jura illa impediēt, quin Launoi liber ubique semper approbetur, quoniam notum est, eum censuris non esse subjectum, nisi quod ordinaria jura contra prætensa privilegia, & exemptiones ordinum monasticorum optimè defendit. Seposita interim Archi-Episcopi auctoritate, ut obiter id notemus, directè etiam memoriam P. de Marca aggressam esse indicis congregationem patet ex indice Alexandri VII. p. 28. a. ubi immediatè præcedunt verba superius adducta hæc: *De concordia Sacerdoti & imperii, seu de libertatibus Ecclesie Gallicane liber Auctore P. de Marca, quæ repetuntur p. 248. & 250. l. c. ubi & prohibetur alius ejusdem Auctoris liber inscriptus D. Hyacintho Mesades Archi-Diacono Emporitano Ecclesie Gerundensis v. & pag. 64. 85. 101.* Addatur Ludovicus Ellies du Pin in *Diff. Hist. de antiquâ Ecclesie disciplinâ* p. 97. ubi, quò animò fulmina curiæ Romanæ exceperint Galli, indicaturus, *istorum* (P. de Marca & aliorum pro libertate Ecclesie Gallicanæ pugnantium) inquit, *libri, ut fieri solet à Romanis damnati, à nostris Episcopis propugnati sunt.*

IX. Ipsos, quos edunt Pontificii, Librorum Prohibitorum & expurgandorum indices, accuratâ in multis prohibitionè & expurgatione indigere, si pro prohibitoriis & expurgatoriis haberi debeant, optimè ex ipsis indicibus probari potest.

Scilicet, si scopum obtingere suum nefanda Papistarum audacia debeat, necesse est, ut prohibitorii & expurgatorii, quorum divulgatio tam sollicitè commendatur, indices, consignatos accuratè exhibeant Auctores & titulos librorum, qui vel prohibentur, vel expurgantur. Horum enim sufficiens Cognitio si hauriri plenè ex indicibus nequeat, pro prohibito vel expurgando haberi potest facilè, qui talis non est, & pro concessò, qui tamen anxie prohibetur. Hinc est, quod accurata scriptorum, quæ in Catalogos hujusmodi referendi sunt, lectio, & diligens Auctorum, titulorum, &c. sub quibus innotuere libri, consignatio, iis qui congregationi indicis interfunt, Papali, i. e. infallibili ipsis auctoritate injungatur *v. regulas indicis Tridentini, & Instructionem Clementis VIII.* Quàm turpiter verò contra illa præcepta peccatum fuerit, ipsi, qui in manibus omnium versantur, indices nos docent, in consignandis Auctorum nominibus mox fluctuantes, mox sic aberrantes, ut nullus unquam sub illo nomine existerit scriptor, sub quò ipse prohiberi vel expurgari jubetur. Adjiciemus ex innumeris quædam

eaque illustriora saltem specimina: *Acta & Scripta Theologorum Wittenbergensium & Patriarche Constantinopolitani Jeremie.* in VII. diversis indicum editionibus, & inter has in unicâ, quæ Alexandri VII. jussu prodit, septies, (quod argumento est nullum hic vitium typi adesse) nempe p. 2. a. 10. b. 28. b. 65. b. 118. a. 126. b. 135. b. *Wittenbergensibus* Theologis adscribuntur, forsitan ad stabiliendam papali infallibilitate septenarii numeri auctoritatem, & augendum argumentorum pro defendendis VII. p. Sacramentis cumulum, ex quibus validissimum & prorsus invictum producturus Schererus in *Postillis Dom. VII. p. Tria* f. 499. hæc habet: Die Gottlosen pflegen was heilig ist / mit Schelten / Fluchen und Lästern zu mißbrauchen / unter andern fluchen sie bey Gottes 7. Sacramenten / keiner bey 2. 3. oder 4. Sacramenten / keiner sagt daß dich Gottes 2. Sacramenta schänden so gar ist es unerhört / das weniger als 7. Sacramenta seyn solten -- und kan man auch aus diesem bösen Gebrauche beweisen / was man sie und allewege von 7. Sacramenten gehalten. Sed redeamus ad propositum. In indice Alexandri VII. auctoritate edito, ex *Keckermanno* fit *Kerkermannus* p. 12. a. 77. b. ex *Benedictô Morgenstern / Morgenester* p. 13. b; ex *Bugenbagiô, Burgenbagius* p. 16. b. ex *Dilherrô, Dillerius* p. 37. a. ex *Flaciô, Flaccus* p. 66. a. 87. b. & *Flavius* ibid. ex *Lobwasserô, Lobuvaser* p. 82. b. ex *Simone Gedicco, Gredicaus vel Gedicus* p. 120. a. ex *Wigandô, Wingandus* p. 135; ex *Philippo Heilbrunnerô* p. 102. b. p. 92. b. *Neilbrunnerus*; & p. 34. b. & 102. a. *Delbrunnerus*, ex *Schneidewinô* p. 6. a. *Schneiduvinus*; p. 25. b. *Shneiduvinus*; p. 117. a. *Schenekdevinus*; p. 67. b. *Schenkdevinus*; ex *Hülsemanno* p. 63. b. & 90. a. *Hufelmannus*; p. 73. b. *Husselmannus*; p. 85. prohibetur *M. A. de Dominis Opus de Republica Christiana*, item de *Republica Christiana* it. de *Republica Ecclesiastica* L. X. ac si tria distincta scripta essent. In indice, quem edi jussit Antonius à Sotomajor, ex *Albertô Graverô* p. 12. a. fit *Gravierus*; ex *Ambrosiô Reundeniô* p. 13. a. *Deudenius*, ex *Schlüsselburgiô* p. 228. a. *Scheusselburgius*; p. 231. b. prohibetur: *Claudius Espencus seu Spekieus*; p. 722. *Martinus Xemmetius vel Chemvitiuss seu Chemnicius*; p. 776. a. ex *Flaciô* fit *Flacus seu Flaccius seu Flavius*; ibid. ex *Hasenrefferô* fit *Hasenreffer*; ex *Selneccero* p. 804. b. fit. *Selniccerus vel Selneckerus, vel Salneccerus*; p. 884. prohibetur: *Sebastianus Castalio, seu Castellio seu Castallionus, Allobrogus, Sabaudus, Theologus, Lutheranus Augustanae Confessionis, & Zwinglianus Professor Basiliensis & Genuens.* p. 888. b. exhibetur: *Simon Gadiceus seu Gadiceus seu Gedecius seu Gedi-*

vus

us seu Gedicus. Omittimus alia, quia vel ex his abunde patet, ab erroribus hujusmodi purgandos primum esse indices, si illorum beneficiò à veterum librorum sordibus purgari debeat Ecclesia. Ecquis verò non exhorrescat, si cognoverit Censores R. E. Scriptorum, quæ cenferi debent, ne titulos quidem accurate vel legisse, vel indicibus suis inseruisse, & tamen statuere, eum quovque, qui titulum modo Libri vetiti legerit, fulmine excommunicatorio percuti, uti defendit Dominicus Pueronius *Comm. ad Bullam Cens. C. 1. §. ac eorundem Libros.* n. 184; vel si perceperit: *Vendentes caseum aut aromata incurrere excommunicationem, retinendo Libros prohibitos, ut eorum foliis involvant caseum vel aromata* ex Ugolini, Graffi, Duardi, Ant. Soufæ sententia apud Bonacinam T. III. Theol. Mor. de Cens. disp. I. qv. II. puncto. 4. p. 10. neque tamen Auctores, vetitos vel nomine suo innotuisse congregationi Indicis, vel innotescere aliis ex ipsis indicibus posse didicerit.

X. Veritas & in hoste veritatis laudanda.

Ingenuis annumerari adversariis meretur Nicolaus Abram, quando S. S. *Questionum* L. X. locum I. Reg. VI. 1. exponens, Serario, qui I. Reg. VI. 1. pro *quadringentesimo* legi *sexcentesimo*, at Act. XIII. 20. retineri vult lectionem, quæ habet: *Quadringentos & quingenta annos*, vel ideò, ut Lutherus (cujus conjectura in versione & adjectâ notâ marginali videri potest Act. XIII. 20.) contradicat, (sic enim apud Abramum l. c. p. 260. *Illud omittere non possum, quod mihi non mediocriter arridet in hac sententia, sic hereticos magis declinare, qui tam confidenter in Aëla grassantur, ut Lutherus.*) hæc inter cetera opponit p. 769. b: nequè quicquam est, cur hoc locò tibi de tuò ab hereticis dissidio magnoperè blandiàre. Non enim solus Lutherus reliquusq; grex impiorum, sed etiam Cajetanus aliique apprimè catholici, pro quadringentis trecentos in Græco textu reponendos esse, censuerunt. Quamquam quæ est ista ratio? Ita sentiunt heretici, igitur contrarium sentiamus. Dicamus animam esse mortalem, quia Novatores immortalem esse defendunt; unum illi Deum se credere dicunt, nos dicamus contrarium; sic enim magis declinamus hereticos, illi baptismum admittunt: nos repudiamus, ne cum hereticis sentire videamur. Spartæ Vir nefarius utilem Reip. prosulerat sententiam: Placebat illa, sed auctor displicebat, ergò quasi bonum liquorem à vase occupatò in sincerum transfunderent, eandem sententiàm à bonò cive, verbis, haud scio, an iisdem proferri voluerunt, quem universa Reip. sequeretur. Lacedæmonios imita-

mur

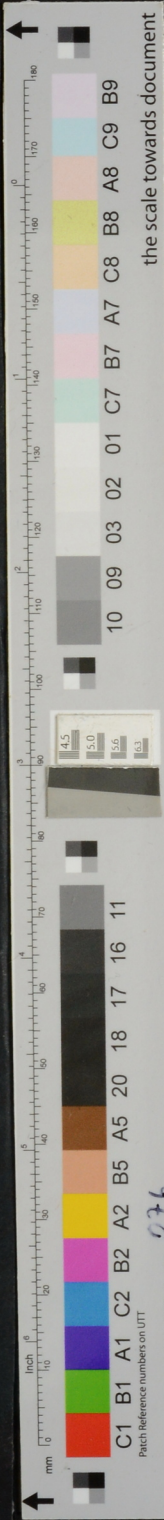

mur, displicet tibi Lutherus, placeat Cajetanus. Lutherum abominaris, facis hoc quidem pro tuâ pietate. Sed anti tibi sententia propter Lutherum displicent, an Lutherus propter sententias. Addamus, quæ habet Antonius Pagi Critica in Baronium præf. Nullus suâ laude fraudandus, quod tam de scriptoribus orthodoxis, quam Protestantibus intelligas velim. Ex his multi Historia & Christiana Chronologia difficultatibus expediendis in pri- vatis suis operibus non parium laboris insumpsere, pluraquæ primum animad- vertunt, quæ hætenus alios latuerunt, quæquæ in hanc criticam corripui, & suis Auctoribus attribui. Nequæ enim existimandum, veritatem & era- ditionem hæreticas esse, ut periculum sit iis adherere, quæ à Viris doctis, ca- tholicam fidem non profitentibus, accuratè scripta sunt. Quod ab his itaque laudabiliter inventum, prætermittendum non fuit, imò novis argumentis confirmandum, vel eorum conjectura ad scientiam & evidentiam, quod fa- cile sit inventis addere, quando potis fuit, revocandæ. Quæ in re Origenem & Hieronymum habeo Auctores, ille in fine L. IIX. & ult. contra Celsum Christi. Relig. adversarium inquit: Scito Celsum polliceri, editurum se ali- um tractatum, in quo doceatur, quomodo vivere debeant, qui volunt, & pos- sunt parere ipsius monitis; quem si non scripsit, quamvis promissum, con- tenti erimus ei respondisse his IIX. voluminibus. Quod si & illud opus ab eo profectum est, quæsitum ad me mittito, ut & ad id respondeamus, quic- quid Veritatis Pater suggererit, & resellamus mendacia; si quid autem ve- rum admixtum fuerit, citra contentionem confirmabimus nostro testimonio. Hieronymus verò apol. adversus Rufinum: Vir, inquit, doctissimus Eusebi- us, doctissimum dixi non Catholicum, ne more solito mihi & in hoc calumni- am struas. Ludov. Vives L.V. de tradendis disciplinis: non erubescet homo sciendi cupidus à quocunque discere, qui docere quid possit, cur hominem ab homine pudeat discere, cum humanum genus multa à belluis discere non pu- duerit --- Scriptores itaque tam Catholici, quam extra Ecclesia castra mi- litantes multas nobis emendationes suppeditarunt, licet in variis annalium locis aliquod nobis spicilegium, in aliis verò integram messem reliquerunt. Conferatur Th. Raynaudus in disp. de bicipiti Ecclesia, annexa Ej. Tr. de Corona aureâ super mirram R. P. ubi post adductas Cyrilli, Origenis ac Gi- selberti in eandem sententiam auctoritates p. 182. concludit: Annuo, non omnia hæreticorum dicta sordere errore, sicut nequæ om- nia malorum opera insciuntur malitia.

Tantum hac vice.

S. D. G.

the scale towards document

iprudentes & cordati fatali poculo ebibitò Spi-
cumiacti sunt, minimè mirum, si miser unus
commune malum effugere non potuit. A dolo
viderim, à levitate & temeritate minimè.

indices Librorum Prohibito-
expurgandorum Pontificii adi-
ti prohibeant & præcludant,
amqvè errorum expurgatio-
nediant apud plurimos, qvos-
en ex coetu suo ad prohiben-
itati aditum, & instituendam
errorum papalium expurga-
vel per ipsos hos indices inscii
it.

dubium nullum sit, quin in hunc usque di-
a longe veritatis testimonia in scriptis
iorum exstitura essent, nisi indices Libro-
& expurgandorum (qui exhibent Regu-
Pontificis R. juxta decretum Concilii Tri-
& XXV. à Congregatione Indicis, seu Viris
r destinatis confectam, omnibusque Pon-
fismarum comminatione pœnarum præ-
um quam omnes cujuscunque ætatis, au-
tis libri, Romanæ Curia placitis contrarii,
enitus, vel expurgantur, i. e. vel adjectis no-
vel immutatione, subtractione, additione
tur, ad stabiliendos errores Papisticos &

C

& ap-